

Актуальні проблеми психології

**СПОСОБИ ТА РЕСУРСИ ПЕРЕРОБКИ ПОДРУЖНІХ КОНФЛІКТІВ:
АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ**

Портницька Наталія Федорівна

Україна, Житомирський державний університет імені Івана Франка завідувач
кафедри соціальної та практичної психології

Сучасні тенденції розвитку подружніх стосунків в Україні характеризується все більшою популярністю незареєстрованих шлюбів, які передбачають більшу особисту свободу партнерів, меншу взаємну відповідальність, орієнтованість на сьогодні, а не на побудову тривалих сімейних стосунків. Це зумовлює т.зв. «легке» ставлення до конфлікту, за якого пари погоджуються на розірвання стосунків замість пошуку шляхів примирення [1]. Ця тенденція виникає на протигагу стосункам в офіційному шлюбі, для розірвання якого пара має пройти низку тривалих офіційних процедур. Необхідність проходження цих процедур яких ставить пару в умови вимушеної взаємодії, а отже і пошуку шляхів залагодження конфлікту (хоча б тимчасове). З іншого боку, способи вирішення подружніх конфліктів є частиною сімейної історії кожного із членів подружжя і привноситься у стосунки на рівні особистих правил, концепцій (Н.Пезешкіан) [4]. Це зумовлює труднощі у зміні неконструктивних стратегій вирішення конфлікту на більш конструктивні.

Традиційним для української (та пострадянської) психології є акцентування уваги на вивченні причин сімейних конфліктів, стратегій поведінки (Г.С. Кочарян, В.А. Сисенко) [2; 6]. Приділяється увага вивченню образу шлюбного партнера (Н.Л. Москвічева) та узгодженості Я-концепцій подружніх партнерів як чинника побудови конструктивних стосунків (Т.В. Андрєєва) [1; 3]. Однак, як свідчать наші попередні дослідження у структурі Я Образу молодих людей, образу коханої людини, майбутнього

подружнього партнера відсутні вказівки на уміння розв'язувати сімейні конфлікти [5]. Описані тенденції зумовлюють необхідність вивчення особистісних стратегій переживання та переробки конфліктів як чинників, що визначають зовнішню поведінку партнерів у конфліктних ситуаціях.

Продуктивними для опису способів переробки подружніх конфліктів та внутрішніх ресурсів їх вирішення, на нашу думку, є балансна модель та модель вирішення конфлікту, представлені у позитивній психотерапії (Н.Пезешкіан) [4]. Ми передбачали, що сучасні молоді люди демонструватимуть способи переробки конфліктів відповідно до українських традицій у континуумі «відкритий конфлікт - замовчування». Окрім того, цікавим видається порівняння таких способів молодими людьми із різним досвідом подружніх і сімейних стосунків. Ми приймаємо ідею про те, що всі молоді люди мають певний рівень поінформованості та досвіду вирішення сімейних або партнерських конфліктів (на основі власного та\або батьківського досвіду, інформації, отриманої з літератури, ЗМІ).

Аналізуючи результати досліджень, проведених нами спільно із магістранткою І.О.Долінчук, що, за 5-кроковою моделлю вирішення проблеми, молоді українці схильні орієнтуватися на крайні фази: спостереження і бачення проблеми (початковий крок) та розширення цілей (заключний етап). Частково представлений крок, що передбачає дослідження проблеми (другий). Випадання середніх кроків ситуативного підбадьорення та вербалізації способів вирішення проблеми, очевидно, є однією з причин, що перешкоджають конструктивному вирішенню конфлікту. Молоді люди вміють бачити конфлікт, але слабо диференціюють його причини, орієнтовані на швидке вирішення суперечностей. При цьому характерною є низька спроможність надавати підтримку, ситуативне підбадьорення партнеру (що є необхідною для активізації мотивації та особистісних ресурсів у вирішенні конфліктів), а також брати на себе відповідальність за конструктивне вирішення конфлікту. Окрім того, виявилось, що репертуар способів реагування на конфлікт залежить не лише від досвіду подружніх стосунків (найвищі показники обізнаності

демонстрували юнаки, що не мають близьких стосунків), а й від готовності використовувати наявні знання. Виникає необхідність додаткового дослідження причин «випадання» окремих кроків вирішення конфлікту. З цією метою ми здійснили спробу аналізу домінуючих сфер реагування на конфлікт молодими людьми.

Результати структурованого опитування та асоціативного експерименту дозволяють відтворити окремі тенденції та стратегії переробки конфліктів молодими українцями та українками. Для пояснення способів реагування на конфлікт ми використали модель «кристалу життя» Н.Пезешкіана. Автор стверджував, що вся життєва енергія людини розподілена між основними сферами: тіло, діяльність, контакти, майбутнє (сенси). Частотний розподіл відповідей досліджуваних дозволяє здійснити порівняльний аналіз способів реагування на конфлікт молоддю з різним досвідом подружніх стосунків (рис.1).

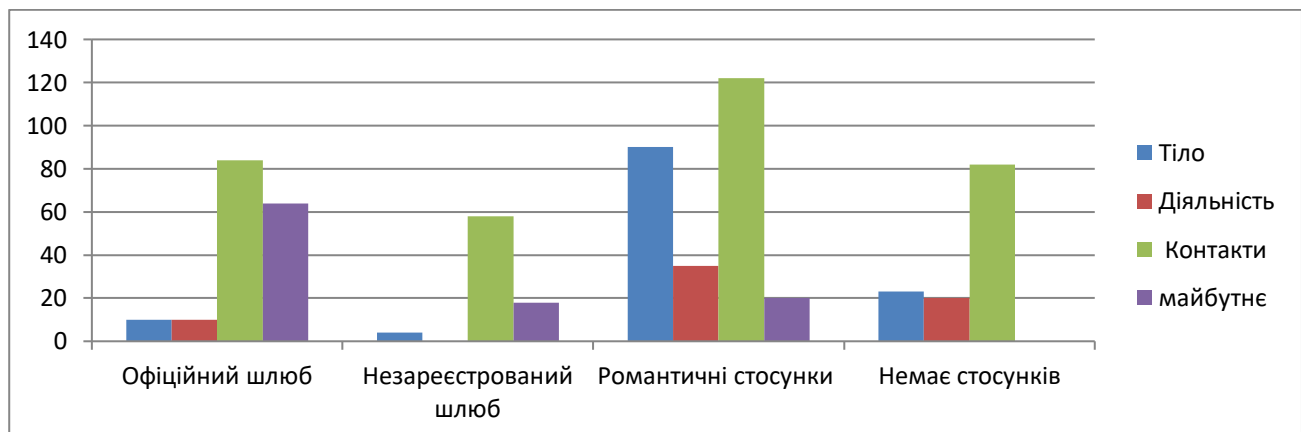

Рис.1. Порівняльний частотний аналіз вибору сфери переробки конфлікту молоддю з різним освідом подружніх стосунків

Аналіз результатів дозволяє описати окремі тенденції:

Домінуючою для всіх груп досліджуваних є домінування сфери контактів як засобів відреагування емоцій та пошуку шляхів вирішення конфліктів. Таке яскраве домінування зумовлене скоріше доступністю вербальної продукції для усвідомлення як традиційного рецепту залагодження конфлікту. Досліджувані усвідомлюють уміння слухати партнера, обговорювати і шукати компроміс, домовлятися, просити вибачення і пробачати як особистісні ресурси побудови

конструктивних стосунків із партнером. Найвищу активність у пошуці ресурсів переробки конфлікту продемонстрували юнаки і юнки, що мають романтичні стосунки. Несформованість правил взаємодії, недостатній рівень взаємної поінформованості зумовлює нестабільність стосунків, а отже і необхідність постійного пошуку ефективного способу вирішення конфліктів.

Найнижчі показники спектру способів переробки конфлікту у пар, що проживають у незареєстрованому шлюбі, очевидно, зумовлені установкою на сьогоденні стосунки, а не майбутні. Мріючи про спільне майбутнє із теперішнім партнером, молоді люди не будують спільних планів, у континуумі «брати – віддавати» більше схиляються до полюса «брати», очікуючи від партнера самовіддачі [5]. Неготовність брати на себе відповідальність за стосунки пов'язана із бідним асортиментом способів переробки і вирішення конфліктів цією групою досліджуваних.

Переробка конфлікту через «тіло» уявляється молоддю як тілесний контакт (обійми, поцілунки), сексуальні стосунки, а також через споживання їжі (романтична вечеря). Задоволення тілесних потреб, на думку чоловічої частини вибірки, можливе й через отримання\дарування дорогих подарунків. Орієнтацію на тілесні потреби демонструють в більшості молоді люди, що не мають стабільних стосунків. Менша частота вибору сфери «тіло» юнаками, що мають стабільні стосунки свідчить про розуміння того факту, що тілесні відчуття не є універсальним рецептом вирішення конфлікту.

Досліджувані, які живуть в офіційному шлюбі, демонструють найвищі показники орієнтації на сферу «майбутнє, фантазії, сенси», що відображає одну із закономірностей справжніх сімейних стосунків – наявність планів на майбутнє, готовність змінюватися заради побудови конструктивних стосунків, а отже брати на себе відповідальність за майбутнє стосунків.

Потребує детального вивчення та аналізу змістове наповнення сфери «діяльність». Невисокий асортимент активностей, спрямованих на вирішення конфлікту може слугувати показником малого досвіду вирішення конфліктів молоддю, або неготовності до практичних дій.

Таким чином, виявлено домінування схильності до обговорення та підтримання контактів як основного особистісного ресурсу вирішення подружніх конфліктів. Однак, побудова ефективних сімейних стосунків потребує залучення ресурсів, пов'язаних із наданням сімейним стосункам особистих сенсів та проектування їх у майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Андреева Т. В. Семейная психология: Учеб. пособие. / Андреева Т.В. – СПб.: Речь, 2004. – 244с.
2. Кочарян, Г. С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов /Г. С. Кочарян, А. С. Кочарян. – М. : Медицина, 1994. – 224 с.
3. Москвичева Н. Л. Образ семьи и его динамика до геронтогенеза / Ананьевские чтения-2003: материалы научно-практ. конф. 28-30 окт. 2003 г. – СПб.: СПбГУ, 2003. – 215с.
4. Пезешкиан Н. Семейная позитивная психотерапия: семья как терапевт \ Пер. с англ., нем. М.: Изд-во Март, 1996. - 336 с.
5. Портницька Н.Ф., Долінчук І.О. Образ майбутнього подружнього партнера у свідомості юнок з різним досвідом дошлюбних стосунків \ \ Молодий вчений. – 2015. - №1 (16). – С.169-172.
6. Сысенко В. А. Супружеские конфликты. – М.: Просвещение, 1989.– 132с.